



AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

BİRİNCİ DAİRE

Yakup YALÇIN – Türkiye

(Başvuru no. 50634/99)

Kabuledilebilirliğe İlişkin Nihai Karar

16 Kasım 2006

OLAYLAR

Başvuran Yakup Yalçın, 1937 doğumlu Türk vatandaşıdır ve İstanbul’da yaşamaktadır. Dava olayları, taraflarca sunulduğu şekliyle şöyle özetlenebilir:

Başvuran, bundan sonra “Şirket” olarak anılacak Balıkçılık İstihsal ve Satış Kooperatifi ve Ocak Pastanesi Kollektif Şirketi isimli şirketin ortaklarından biriydi. Şirket, bir girişim ortağıyla birlikte 1976-1987 yılları arasında deniz ürünleri üretimi için Edirne Keşan’daki Tuzla Lagünü’nü kiralamıştır.

Ekim 1976’da Türk, ABD ve NATO kuvvetleri bölgede askeri faaliyetler yürütmüştür. Askeri gemilerden boşaltılan atık maddeler sonucunda lagün kirlenmiş, bunun da Şirket’in yatırımına zararlı etkileri olmuştur.

19 Ekim 1979 tarihinde başvuran kirlenme düzeyinin ve iştirakinin maruz kaldığı zararın tespiti için Keşan Hukuk Mahkemesi’ne başvurmuştur. Bir bilirkişi raporu hazırlanmış ve 10 Mart 1980 tarihinde mahkemeye sunulmuştur. Başvuran rapora dayanarak tazminat için Milli Savunma Bakanlığı’na başvurmuştur. Bakanlığın tazminat talebini reddi üzerine başvuran Keşan Hukuk Mahkemesi’nde dava açmış, ilk duruşma 9 Mart 1981 tarihinde yapılmıştır.

Bu arada Şirket iflas etmiş ve tasfiye sürecine girmiştir. Yürürlükteki iflas hukuku uyarınca Keşan Hukuk Mahkemesi başvuranın artık hak sahibi olmadığına karar vermiş ve takibatı 23 Mayıs 1983 tarihinde durdurmuştur. Mahkeme, ancak müflis Şirket’in değerlerinin yönetim ve tasfiyesinden sorumlu olan tasfiye memurunun (iflas idaresi) yargılamayı devam ettirmeye yetkili olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, devam eden davayla ilgili hak, menfaat ve borçlar da dahil olmak üzere tüm alacakları otomatik olarak müflis şirketin adına ve şirket alacaklılarının yararı için oluşturulan iflas masasının bir parçası haline getiren bir iflas hukuku prensibini dikkate almıştır.

23 Mayıs 1984 tarihinde tasfiye memuru yargılamanın devamı için Keşan Hukuk Mahkemesi’ne başvurmuştur. O tarihten bu yana yargılama tek yasal davacı olarak tasfiye memurunun varlığında devam etmiştir.

14 Eylül 1984 ile 16 Temmuz 1990 tarihleri arasında mahkeme toplam otuz dört duruşma yapmış, tasfiye memuru bunlardan en az onuna katılmamıştır. Duruşmalar süresince tasfiye memurunun katılmaması nedeniyle birden fazla defa takibat durdurulmuş, ancak tasfiye memurunun dilekçesi ile devam ettirilmiştir.

8 Haziran 1990 tarihinde mahkeme tasfiye memurunun katılmadığı bir duruşma yapmıştır. Mahkeme duruşmayı 16 Temmuz 1990 tarihine ertelemiştir. Tasfiye memurunun bu duruşmaya da katılmaması nedeniyle 19 Temmuz 1991 tarihinde mahkeme davayı kayıttan düşürmüştür. Karar tasfiye memuruna tebliğ edilmemiştir.

Kararı duyan başvuran 18 Ocak 1995 tarihinde Keşan Hukuk Mahkemesi’ne temyiz için başvurmuştur. 27 Ocak 1995 tarihinde mahkeme, başvuranın hak sahibi olmadığını ve ancak tasfiye memurunun böyle bir başvuru yapabileceği gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir. Mahkeme aynı zamanda 19 Temmuz 1991 tarihli kayıttan düşme kararının tasfiye memuruna tebliğ edilmesine karar vermiştir.

Başvuran ve tasfiye memuru birlikte temyize gitmişlerdir.

25 Mayıs 1995 tarihinde Yargıtay, hukuk mahkemesinin kararını temyize konu itirazlarla ilgisi olmayan bir gerekçe ile bozmuştur. Mahkeme, Milli Müdafaa Mükellefiyetleri Kanunu’nun 62 § 1. maddesine göre devletin askeri harekâtlarla ilgili sorumluluğunun öncelikle bir milli savunma komisyonu tarafından incelenmesi gerektiğine hükmetmiştir. Mahkeme, Keşan Hukuk Mahkemesi’nin olayı önce böyle bir komisyona iletmeyen ele almasının kararın bozulmasını gerektiren bir usul hatası olduğunu tespit etmiştir. Ancak Yargıtay başvuranın hak sahibi olduğu yönünde bir karar vermemiştir.

Yeniden inceleme yapılması sonucunda Keşan Hukuk Mahkemesi bir milli savunma komisyonuna başvurulması gerektiğine karar vermiştir. Ancak sözkonusu mahkeme de başvurunu hak sahibi ilan etmemiştir. 13 Şubat 1996 tarihinde tasfiye memuru Milli Savunma Bakanlığı’na başvurmuştur. Ne var ki Bakanlık 4 Mart 1996 tarihinde böyle bir komisyon bulunmadığını açıklamıştır.

19 Temmuz 1996 tarihinde Keşan Hukuk Mahkemesi bir milli savunma komisyonunun görüşünün alınmamış olması ve zaman sınırlamasının aşılması gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

14 Ekim 1996 tarihinde başvuran ve tasfiye memuru kararı birlikte temyiz etmiştir. 27 Haziran 1997 tarihinde Yargıtay kararı onamış ve kararın düzeltilmesi başvurusunu 25 Aralık 1997 tarihinde reddetmiştir. Sözkonusu son karar 27 Kasım 1998 tarihinde tebliğ edilmiştir.

ŞİKAYET

Başvuran AİHS’nin 6 § 1. maddesine göre ulusal yargı sürecinin haddinden fazla uzun sürmesinden şikayetçidir.

HUKUK

Başvurana göre yargılama süresi, ilgili kısmı aşağıda verilen AİHS’nin 6 § 1. maddesinde belirtilen “makul süre” şartını ihlal etmiştir:

“Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar ... konusunda ... [bir] mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

Hükümet, yargılamanın niteliği gereği uzamış olmasından yetkililerin sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir. Buna cevaben başvuran, diğer hususların yanında yargılama süresinin bütününün 6 § 1 maddesindeki makul zaman ilkesinin ihlal edildiğini söylemek için yeterli olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme, yargılamanın 9 Mart 1981 tarihinde başlayıp 25 Aralık 1997 tarihinde sona ermiş olduğunu gözlemler. Ancak Mahkeme başvuranın yargılamaya kesintisiz olarak taraf olmadığını göz ardı etmemektedir. Şirketin 1983 yılındaki iflasını takiben başvuran 1981’de açtığı tazminat davasına müdahillğe devam etmemiştir. Başvuranın sözkonusu davadaki hak ve talepleri iflas masasına devredilmiştir. Keşan Hukuk Mahkemesi’nin 23 Mayıs 1983 tarihli

kararı başvuranın artık hak sahibi olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle dava, davacı olarak tasfiye memurunun katılımıyla yeniden başlatılmıştır.

Anılan tarihten sonra dava tamamıyla tasfiye memurunun tasarrufundaydı; davayı iptal edebilir, uzlaşma sağlayabilir veya kanunen mümkün olan başka bir yol seçebilirdi. Bu nedenle Mahkeme 23 Mayıs 1983 tarihinden sonraki takibatın başvuranın değil Şirket'in alacaklıları adına hareket eden tasfiye memurunun "medeni haklarının belirlenmesi" üzerine olduğu kanaatindedir.

Bu nedenle Mahkeme 23 Mayıs 1983 tarihine kadar başvuranın takip ettiği yargılama sürecini dikkate alır. Mahkeme ancak Türkiye'nin Sözleşme organlarının bireysel başvuruları inceleme yetkisini tanıdığı 28 Ocak 1987 tarihinden bu yana geçen süreyi dikkate alabileceğini hatırlatır. Başvuranın hak sahibi olduğu dönemdeki takibatla ilgili olduğu sürece şikâyetin AİHS'nin 35 § 3. maddesi bağlamında zaman bakımından uyumsuz olması nedeniyle kabuledilmez olduğunu belirtir.

Son olarak Mahkeme, 1995 yılından sonra takibatta yeni bir safhaya girilmiş olduğu gerçeğini dikkate alır. Gerçekten de 18 Ocak 1995 tarihinde başvuran sona eren takibatı yeniden başlatmak için başvurmuştur. Ancak hukuk mahkemesi başvuranın hak sahibi olmadığını beyan etmiş ve Yargıtay, davacı statüsünü iade eden bir karar çıkarmamıştır.

Söz konusu hak verilmemesine rağmen hukuk mahkemesi 25 Mayıs 1995 tarihli iptal kararından sonra davayı yeniden incelediğinde başvuruyu davadan özellikle hariç tutmamıştır.

Bu nedenle Mahkeme başvuranın 18 Ocak 1995 tarihinden 25 Aralık 1997 tarihine kadar olan takibata gerçekten taraf kabul edilip edilemeyeceği konusunda bir belirsizlik olduğu kanaatindedir.

Ne var ki her durumda yargılama süresi 6 § 1 maddesindeki "makul süre" zorunluluğuna ihlal teşkil etmemektedir. Süreç sadece iki yıl on bir ay devam etmiş ve iki derecede beş defa incelenmiştir.

Mahkeme, şikâyetin 18 Ocak 1995 - 25 Aralık 1997 tarihleri arasındaki takibata bağlı olması nedeniyle AİHS'nin 35 § 3. maddesi bağlamında açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatindedir.

Bu nedenlerden dolayı, AİHM oybirliğiyle

Başvuruyu kabuledilmez *ilan etmiştir*.

Soren NIELSEN
Zabıt Kâtibi

Christos ROZAKIS
Başkan